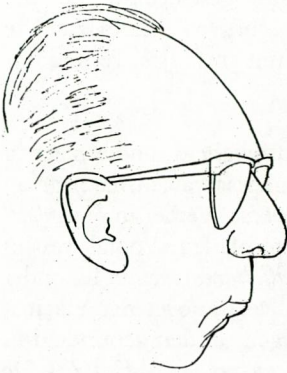

IN MEMORIAM ARTHUR DE BRUYNE

In oktober van dit jaar overleed op tachtigjarige leeftijd het medelid van onze redactie, de vruchtbare historicus van de Vlaamse beweging Arthur De Bruyne.

De oudste herinneringen van De Bruyne gingen terug naar Gouda, waar zijn vader, de onderwijzer uit Kruikeke, tijdens de Eerste Wereldoorlog les gaf aan een Belgische vluchtelingenschool. Ook Arthur zou onderwijzer worden, via de normaalschool van Oostakker, maar het grootste deel van zijn loopbaan doorbrengen als leraar voor doven en spraakgestoorden. Intussen was zijn engagement in het vlaams-nationalistische jeugdbeweging, en later in het Vlaams Nationaal Verbond, al verstrengeld met zijn literaire aanleg en zijn historische belangstelling. Hij werd hoofdredacteur van *De Blauwvoet* en publiceerde geschiedkundige bijdragen. Die zouden alle handelen over onderwerpen die de nationalist aantrokken, zoals de Ierse vrijheidsstrijd, de Guldenpenslag, de Boerenkrijg, en vooral het Vlaams-nationalisme.

Onder de kwaliteiten die aan zijn historisch werk een bijzondere waarde geven, moeten zijn literair talent en zijn psychologische kijk worden vermeld. Hij wist boeiend te schrijven en tonelen te schilderen. Hij had zin voor de anekdote die meer verklaart dan een lange uiteenzetting, voor het detail dat een onverwacht licht werpt op verhoudingen en toestanden, voor de persoonlijke reacties die zowel als de politieke en de sociaal-economische verschuivingen de geschiedenis bepalen. Dat verklaart mee zijn aanleg en zijn voorkeur voor de biografie, wellicht het moeilijkste historische genre, schrijflings op de grens van geschiedenis en letterkunde.

In zijn twee knapste werken, *Joris van Severen. Droom en Daad* en *Lodewijk Dosfel 1881-1925. Kultuurflamingant, activist, nationalist* wist De Bruyne te brengen wat de meeste biografen met diepgaande betogen niet kunnen: het besef van de gecompliceerdheid, het aanvoelen van het wonderlijke, de ervaring dat men te doen heeft met het geheimzinnig, onvatbaar, onlogisch we-

zen dat elke mens is. In één woord, zijn figuren hebben vlees en bloed, ze leven. Juist daarom zijn ze wel geschikt voor waardering, maar niet voor heldenverering.

Dat ontstemde sommigen (die Van Severen wel tot de eer der altaren hadden willen verheffen), zo vertelde me De Bruyne, toen hij me bijna veertig jaar geleden met zijn grote beminnelijkheid inwijdde in de geschiedenis van het Vlaams-nationalisme. Maar hij verklaarde te willen schrijven „zonder iets te verbloemen” van zijn buitengewone kennis van feiten en feitjes, verhoudingen en persoonlijkheden binnen die beweging.

De Bruyne ontplooidde een drukke journalistieke bedrijvigheid, onder meer in *Rommelpot*, het anti-repressieblad na de bevrijding, waarvan hij later graag aanhaalde dat hij er de peter-naamgever van was geweest. Verder in *Het Handelsblad*, *De Vlaamse Linie*, *Het Pennoen* en andere bladen. Vooral was hij vele jaren een zeer gewaardeerd medewerker aan 't *Pallieterke*, waarin hij onder de schuilnaam E. de V. sinds 1956 kronieken publiceerde over het Vlaams-nationalisme en de oorlogsjaren. Vele van die bijdragen werden gebundeld in boeken die een hoge oplage haalden, zoals „*petits vicaires...*”, *Hendrik De Man - Cyriel Verschaeve*, vijf delen *De kwade jaren* en *Trouw*.

Over deze geschiedschrijving oordeelde Lode Claes in zijn essay *Het verdrongen verleden* dat ze werd beoefend „met andere doeleinden dan de historiografie”, hoewel met „eerbied voor de feiten, ernst en zakelijkheid... Op geen enkele van de duizenden bladzijden die Arthur De Bruyne over deze onderwerpen heeft geschreven, verloor hij het weerleggen van de repressie uit het oog, wat zijn goed recht was, zijn verdienste in de eerste decennia na de Tweede Wereldoorlog, maar ook zijn beperking”.

Op het colloquium over de verwerking van collaboratie en repressie in Europa, dat een jaar geleden in Leuven werd gehouden, verklaarde professor E.H. Kossmann dat in Nederland een werk zoals *De kwade jaren*, ter rechtvaardiging van de collaboratie, onmogelijk was.

Arthur De Bruyne was eind 1964 met vervroegd pensioen gegaan als leraar, om zich nog meer dan tevoren aan de journalistiek te wijden. Hij leidde daarna ook gedurende dertien jaar in Tongerlo de pers- en documentatiedienst van Kerk in Nood-Oostprijsterhulp. In 1978 trok hij voor drie jaar naar Königstein om in dienst van dezelfde organisatie een internationale informatiedienst op te richten.

Zoals hij het voor Van Severen en Dosfel gedaan had, heeft De Bruyne gedurende vele jaren gegevens verzameld, brieven, notities, dagboeken en persoon-

lijke getuigenissen, ditmaal over het drama van Jules Charpentier, de afgezant van de Frontbeweging die met een onuitvoerbare opdracht was gedeserteerd, en die na zijn onvermijdelijke mislukking werd verloochend door zijn opdrachtgevers. Maar de ouder geworden auteur moest, met pijn in het hart, er zich bij neerleggen dat hij niet meer in staat was om de brokstukken te versmelten tot een geheel, dat zou hebben kunnen staan naast zijn twee andere grote biografieën, die elk een tweede uitgave kregen. Nadat hij al tweemaal was getroffen door de dood van een kind, maakte de beperking van zijn werkvermogen zijn eenzaamheid nog zwaarder. Toch bleef hij opgewekt in zijn contacten met de velen die nu zijn aandenken met ontroering bewaren.

Lode WILS